

Att han icke varit någon van runristare framgår av den mycket enkla ornamentiken och av själva huggningstekniken.

Bureus upptager inskriften i »Monumentorum Tomus Eorum, quorum literæ sunt adhuc ignoratæ», tillsammans med Rök-stenen, Krogsta-stenen, Malsta- och Tuna-stenarna och andra icke tolkade inskrifter. Dybeck anmärker, att »inskriften, hittills otydd, lär länge nog förblifva det».

428. Viggeby, Norrsunda sn.

Pl. 65.

Litteratur: B 183, L 536, D 2:207. J. Bureus, Fa 6 s. 214 n:r 244 (Rhezelius), Fa 5 n:r 269, Fa 1 s. 61; M. Aschaneus, Collectaneum Monumentale Runicum (F b 10), s. 30—31 (UFT h. 40, 1925, s. 44); Ransakningarna 1667—84; J. Hadorph, Resejournal 1682; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 134; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 266, 739; UFT h. 6 (1877), s. 17; E. Brate, Anteckningar 1908 (ATA); Brev från E. Brate till Riksantikvarien Salin 6/1 1916 (ATA); VHA Akad:s förvaltningsutskotts protokoll 29/1 1916 (ATA); G. Gihl i UFT h. 40 (1925), s. 75.

Äldre avbildningar: Aschaneus, teckning (F b 10); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 3 och B 183); Dybeck a. a.; Brate foto 1908, 1916 (ATA); R. Fernqvist foto 1925 (ATA).

Runstenen står vid Viggeby, 3 m. S. om vägen Norrsunda kyrka—Rosersbergs station, omkring 200 m. N om järnvägen. I närheten finnes ett gravfält med stensättningar av olika slag. Ristningen vetter utåt vägen, alltså mot NNV. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm».

Äldre uppgifter om runstenen finnas fr. o. m. 1600-talet. Enligt Rhezelius (Fa 6) stod den »Widh Wiggeby», enligt Bureus (Fa 5): »Wigby», enligt Aschaneus (F b 10) »Wijdh Wijgeby, som nu kallass rectius Wigeby, a Wigi eller Wiger. Versus orientem solis». Denna runsten är, säger Aschaneus, »spruckin i 3. stycker»; och samma uppgift lämnas av Rhezelius och Bureus. I själva verket bestod runstenen av fyra delar, vilket tydligt framgår av Aschaneus' teckning. De voro ännu alla i behåll, och ristningen är därför på Aschaneus' teckning fullständig. Ett mindre stycke upptill på h. sidan saknas redan på träsnittet i *Bautil* och är alltså förkommet. — I *Ransakningarna* omtalas »Vppå Wiggeby backan 1 Runsteen». Hadorph har endast anteckningen »Wiggeby fragm.» (inskriften anföres icke). Peringskiölds *Monumenta* 3: »Wickeby eller Wiggeby i byn» (B 183: »Wikby», L 536: »Wickeby, i byen»). Celsius: »Wiggeby i Norrsunda på backen, sönderslagen i 3 stycken. Vidi 28 jun. 1728.» Redan året förut hade Celsius fått inskriften meddelad av Norinder: »På Wiggeby backen, sönderslagen i 3^{ne} stycken.» — Dybeck: »Wickby. Ungefär hälften af en runsten som nu står invid den genom byn gående körvägen till Rosersberg.» Endast den vänstra hälften av stenen finnes på Dybecks teckning. De båda stycken, som tillsammans utgjorde stenens högra halva, voro sålunda förkomna. Ett av dem återfanns några år senare av studenten C. M. Bolm i Rosersbergs park. Det andra (fotstycket av högra halvan) fanns på sin plats vid Brates besök 1908. År 1916 hade Slottsförvaltningen på Rosersberg erbjudit sig att hopsätta och resa stenen och därvid eventuellt flytta den till Rosersbergs park. Vitterhetsakademiens förvaltningsutskott beslöt, att om runstenen vid undersökning visade sig ha ursprungligen stått vid Wiggeby, skulle den resas där. »Skulle däremot stenens ursprungliga plats icke med säkerhet kunna bestämmas, hade Utskottet intet att erinra emot att stenen restes i Rosersbergs slottspark.» Runstenen lagades och restes samma år 1916 på sin ursprungliga plats vid Viggeby. Någon flyttning till Rosersberg blev sålunda icke av.

Röd granit. Mäktigt stenblock av stora dimensioner. Höjd 2,56 m., bredd 2,06 m. Ristningen är djupt och jämnt huggen, väl bevarad. Runorna äro ovanligt stora; slingans bredd är

Fig. 140. U 428. Viggeby, Norrsunda sn. Efter teckning av Aschaneus.

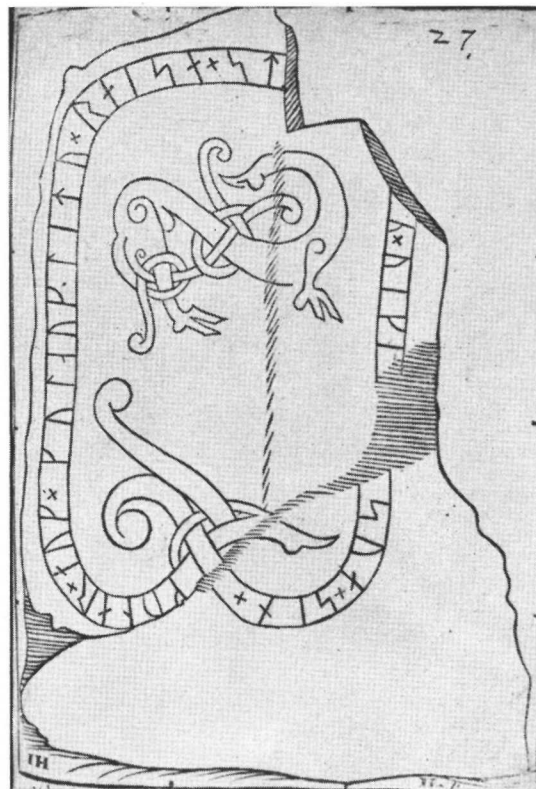

Fig. 141. U 428. Viggeby, Norrsunda sn. Efter B 183.

11—12 cm. Ristningen är skadad, särskilt på h. sidan. Ett stort stycke upptill på h. sidan är avslaget och förkommet.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Aschaneus):

× kunar × auk × kulaug × litu × raisa × st. ain × ifti r × uiki a ... × sun sin ×
5 10 15 20 25 30 35 40

Gunnarr och Gullaug letu ræisa stæin æftir ... , sun sinn.

»Gunnar och Gullög läto resa stenen efter ... , sin son.»

Till läsningen: Övre delen av 1—3 kun är skadad genom spricka i stenen. Huruvida 1 k har varit stunget, kan därför icke avgöras. Icke stungna äro 9 och 36 k. Tydligt stunget är däremot 14 g. Av 33 r återstår övre delen av hst (svagt) och h. bst. Av 38 a nedre delen av hst och v. delen av bst. Intet sk efter 41 n. Sk × vid inskriftens början är fullt tydligt, men det står långt framför 1 k, strax nedanför rundjurets huvud.

Rhezeliu: kunar × auk × kulauk × litu × raisa × st ... r + uiki ... + sun + sin ×. — Aschaneus: × · kunar + auk + kulauk litu + raisa + stain + iftir + uiki + sun + sin +. Aschaneus teckning anger icke, att någon del av inskriften varit förstörd. Den är synnerligen jämnt fördelad på hela runslingan. Mellan 37 i och 39 s finnes endast normalt avstånd. Detta är bevisligen felaktigt. Tydligen har stenen på högra sidan sett ut på precis samma sätt som nu, d. v. s. vad som eventuellt har funnits här av inskrift, har redan varit förstört. — Hadorph och Leitz: Intet sk framför 1 k. 14 k. Upptill på h. sidan saknas samma stycke av stenen som nu, mellan 25 t och 33 r. Efter

34—37 **uiki** saknas 38 **a**, och genom skraffering anges, att stenytan är skadad. Intet sk framför 39 **s**, men väl framför 42 **s**. — Celsius, som själv 1728 granskade inskriften: 14 **g**, 32—44 **a** × **uiki** ... **sun** × **sin** × - — Dybeck fann endast ett av de tre stycken, vari stenen var kluven, med inskriftens början. 14 **g**.

Tolkningens svårighet ligger i inskriftens slut. Redan i början av 1600-talet var den stora stenen sönderslagen i tre stycken. Mellan de båda styckena på h. sidan hade en större skärva fallit av och förkommit. Härigenom har uppkommit en lucka i inskriften mellan 37 **i** och 39 **s**. Här har funnits plats för 4 å 5 runor. I kanten av själva skadan står obestriddligen ett **a**, såsom först C. M. Bolm har iakttagit (*UFT* h. 6, s. 17). Avståndet mellan denna runa och den föregående 37 **i** är emellertid stort, avsevärt större än det normala runavståndet i inskriften. Någon runa har med säkerhet icke funnits här; det måste ovillkorligen i så fall ha funnits några spår kvar, åtminstone närmast ramlinjerna, som äro fullt tydliga. Däremot är det ingalunda utslutet, att här har funnits ett skiljetecken ×, som med tiden har blivit helt utplånat. Flera av inskriftens skiljetecken äro svaga och grunda. 37 **i** har sålunda avslutat ett ord, och 38 **a** har börjat ett nytt. Namnet på den döde har varit **uiki**, och därefter har följt ett ord på sannolikt 4 runor, börjande med **a**. Ett skiljetecken är bevarat framför 39 **s**, visserligen tämligen svagt, men dock säkert. Det förstörda ordet kan ha varit antingen en bestämning till det föregående namnet **uiki** eller till det följande **sun sin**. I senare fallet kunde man förmoda ett **ain** (ack. sg. m.) eller **aina** (ack. sg. m. best. f.) med betydelsen 'ende'. — I varje fall kan man näppeligen föra 38 **a** samman med 34—37 **uiki** och läsa **uikia**, vilket i *UFT* h. 6, s. 17 uppfattas som ack. av namnet **uiki** Vigge.

Ett mansnamn *Vigir* eller *Vikir* är f. ö. icke känt. Om kvinnonamnet *Guðlaug* se Sö 263.

Enligt G. Gihl är det sannolikt, »att Viggeby-stenen gjorts av Fot eller efter mönster av en av Fots stenar». Gihl framhåller särskilt likheten med L 304 Broby, Funby sn, som enligt v. Friesen (*Upplands runstenar*, s. 49) är ristad av Fot.

429. Åshusby, Norrsunda sn.

Pl. 66.

Litteratur: B 181, L 531, D 2: 205. J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 128; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 2, s. 99, 261, 739; *UFT* h. 6 (1877), s. 16; E. Brate, *Anteckningar* 1908 (ATA).

Äldre avbildningar: J. Peringskiöld och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 181); Dybeck a. a.; Brate foto 1908 (ATA).

Runstenen står 2,5 m. N om landsvägen Norrsunda kyrka—Skånela kyrka, inemot 2 km. Ö om Norrsunda kyrka, 30 m. SSÖ om torpet Runsten. Ristningen är vänd åt S, alltså mot vägen. Platsen finnes utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm». Stenen, som har varit djupt nedsjunken, togs upp och restes år 1942 på samma plats.

Stenen finnes upptagen i Peringskiölds samlingar, med ett träsnitt signerat av honom och Hadorph. Platsen betecknas: »Husby Örn i Norsunda sochn» (B 181: »Husby ören», L 531: »Husby, ören»). Celsius har fått inskriften meddelad av Norinder, men har själv besökt platsen d. 28 juni 1728: »Uti Åshusby beteshage brede vid vägen, emellan Norrsunda och Skånela.» Celsius har tillagt: »Vacker ort här omkring.» Dybeck: »Står lutande invid väggen till ett uthus, hörande till torplägenheten Runsten.» År 1908, då Brate undersökte inskriften, stod den på samma plats som nu. »Örn» (øη) är enligt Brate namn på »omgivningarne till den bro, som leder landsvägen över ett vattendrag ett stycke väster om torpet. En 90-åring i en stuga där bredvid förklarade 'örn' hava betydelsen 'strömdike'».